

RELAȚIA DINTRE STIMA DE SINE ÎN DOMENIUL ȘCOLAR ȘI „STILUL PARENTAL PERCEPUT” LA ADOLESCENȚI

Viorica ȘAITAN, lector universitar,
doctor în psihologie, Departamentul Psihologie,
Universitatea de Stat din Moldova, RM

Summary. *The issue of developing self-esteem in adolescence was and remains current, significant for contemporary science, adolescence being a priority and controversial topic of psychologists. Self-esteem is determined and influenced by several factors, including family relationships. For these reasons, the present study represents correlational results that explain the influence of „perceived parental styles” on self-esteem in school fields on a group of adolescents (50 subjects). The results show that adolescents who perceive an authoritarian parenting style have a lower level of self-esteem in school, they being more anxious and distrustful of their own powers.*

Keywords: *adolescence, family, self-esteem in school field, educational parenting style*

Aspecte teoretice introductive

Adolescența este o perioadă a vieții omului cuprinsă între vârsta pubertății și cea adultă, în care are loc maturizarea treptată a funcțiilor fizice și psihice ale organismului. În „perioada marilor elanuri”, adolescentul se află deseori într-o stare confuză, se află în căutarea răspunsurilor la întrebarea *cine sunt eu?* și în căutarea propriei identități. Relația părinți-adolescenți este foarte importantă în dezvoltarea personalității adolescenților iar stilurile parentale influențează cele mai importante aspecte în evoluția acestora. În același timp, părinții reprezintă unul dintre factorii care influențează dezvoltarea identității adolescentului și în acest sens, această relație dintre părinți și adolescenți determină imaginea de sine, implicit și stima de sine, iar stilurile parental-educative influențează diferit stima de sine, inclusiv și stima de sine în domeniul școlar la adolescenți.

Stilul parental educativ - se referă la variațiile normale în încercările de control și socializare a copiilor de către părinți, natura și caracteristicile raporturilor familiale în cadrul cărora se realizează procesul educativ (Baumrind, 1991) [1].

Potrivit specialiștilor stilurile parentale influențează cele mai importante aspecte în evoluția adolescentului. Părinții prin *stilul său de educație* creează personalitatea copiilor săi, comportamentele, valorile, calitățile acestora [4]. De asemenea, familia constituie factorul primordial al formării și socializării adolescentului, respectiv putem menționa cu fermitate că este primul intermediar în relațiile cu societatea. În egală măsură, conduita ambilor părinți reprezintă prima sursă de imitație, după care copiii încep să-și direcționeze comportamentul. Dacă conduita părinților este adecvată și îl stimulează pe adolescent în direcția bună, acesta va ajunge să se socializeze în mod normal și să aibă șanse crescute de a reuși în viață [1]. Părinții sunt acei actori, care sunt văzuți ca potențiale ghiduri care își ajută copiii adolescenți să facă față cu succes provocărilor vieții (Adams, 2009). Odată cu dezvoltarea lor, adolescenții nu reușesc

întotdeauna să evalueze calitățile pe care le au, un rol evaluativ fiind reprezentat și de stima de sine. Adolescenții cu o puternică stimă de sine sunt mulțumiți de ei înșiși și de caracteristicile personale. Cei cu o slabă stimă de sine mai ușor își identifică caracteristicile slabe. Un nivel ridicat al stimei de sine este frecvent asociată cu bunăstarea psihologică și cu fericirea [1]. De asemenea, stima de sine a unei persoane crește când primește dragostea și aprecierea celorlalți. Un rol important în formarea stimei de sine îl constituie și *suportul emoțional parental*, ce se referă la caracteristicile afective ale părinților precum căldura, atenția, implicarea etc.

Mai multe studii au analizat relația dintre *stilul parental* și *stima de sine*. Rezultatele au demonstrat că adolescenții care au perceput că părinții lor sunt mai grijulii ar avea un nivel mai înalt al stimei de sine, iar cei care au menționat că părinților lor sunt exagerat de protectivi, chiar și în cazurile când nu este necesar, au o stimă de sine mai scăzută (Pearson și al., 2006). Alți autori, (Milone și al., 2011) au arătat că un stil parental democratic, caracterizat de un nivel înalt al suportului emoțional și un control adecvat este asociat unui nivel înalt al stimei de sine la adolescenți și preadolescenți. Tinerii din familii cu un stil autoritar (exigențe mari și afecțiune puțină) manifestă cel mai mic nivel al stimei de sine.

În concluzie putem menționa că *a fi părinte*, este probabil printre cele mai dificile roluri pe care și le poate asuma cineva. Copii de astăzi vor fi adulții de mâine, generația care va avea menirea de a duce mai departe moștenirea culturală și spirituală, valorile, tradițiile, grija de planetă și preocuparea de a perpetua arborele genealogic sănătos din punct de vedere fizic și psihic. Pentru a putea îndeplini acest rol părinții au nevoie de o pregătire prealabilă care să țină cont de caracteristicile și nevoile copilului la toate etapele sale de dezvoltare [3].

Din aceste considerente ne-am propus să realizăm un studiu pentru a determina existența unei relații dintre stima de sine în domeniul școlar și „Stilul parental perceput” la adolescenții din contextul național.

Aspecte metodologice

Scopul cercetării a constat în determinarea relației dintre stima de sine în domeniul școlar și „Stilul parental perceput” la adolescenți.

Participanții. Studiul a fost realizat pe un grup de 50 de subiecți (adolescenți), fiind elevi ai claselor X și XI, din cadrul mai multor licee teoretice din orașul Chișinău, cu vârsta cuprinsă între 15-16 ani. Adolescenții au fost rugați să completeze 2 chestionare: pentru determinarea stimei de sine în mediul școlar și al „stilului parental perceput” de ei.

Metode utilizate în cercetare. Pentru realizarea scopului propus și verificării ipotezei de lucru, au fost utilizate următoarele metode de investigație: **Chestionarul autorității parentale P.A.Q** formulat de autorul John R. Buri în 1991 și **Subscala pentru Evaluarea Stimei de Sine în domeniul școlar (ETES)**, fiind adaptat de A. Crăciun [5].

Ipotezele cercetării:

- 1) Presupunem că există o relație dintre stima de sine în domeniul școlar și „stilul parental perceput” la adolescenți.
- 2) Stilul parental democratic determină o stimă de sine înaltă în domeniul școlar la adolescenți.

Rezultate și discuții. Pentru determinarea „stilului parental perceput” de adolescenți am aplicat testul autorității parentale PAQ, prin intermediul căruia am determinat percepția lor asupra stilului parental.

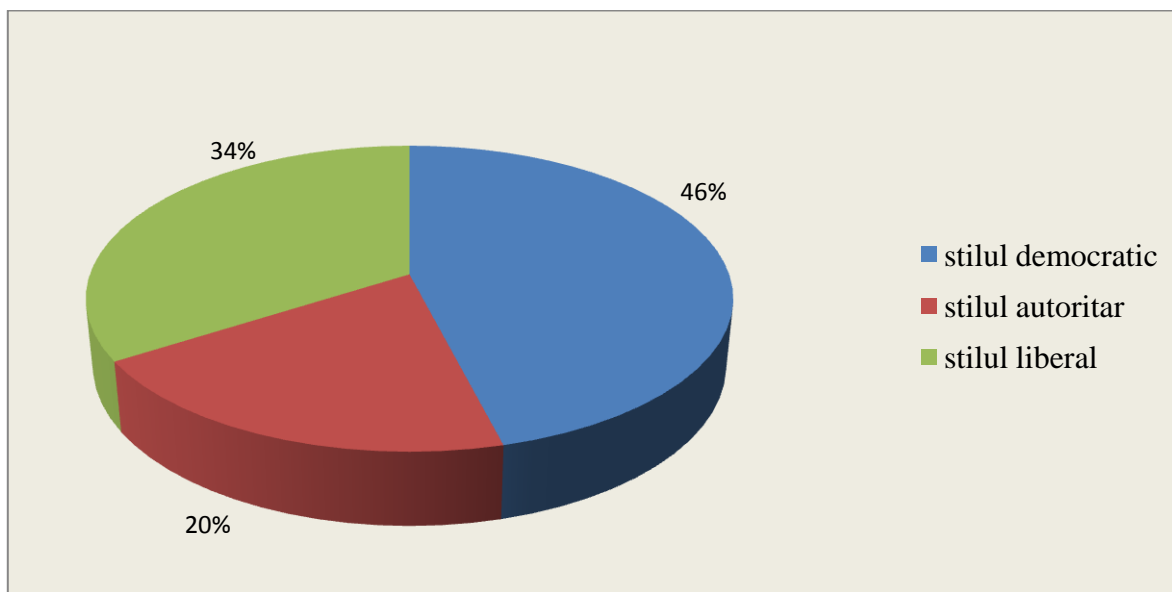

Figura 1. Reprezentarea grafică a datelor privind „stilul parental perceput” de adolescenți, %.

Rezultatele atestă faptul că 46% din adolescenți au perceput stilul parental ca fiind democrat (vezi Fig. 1). Acești părinți se evidențiază prin afectivitate, obiectivitate manifestată față de copii săi. Ei încurajează independența copiilor de a lua singuri decizii, motivația intrinsecă, îi implică în deciziile și discuțiile familiale. Astfel, adolescenții au menționat în chestionar că „Părinții consideră că într-o familie sănătoasă, copiii trebuie să dețină propriile păreri și opinii”, „În luarea deciziilor familiale, părerea copiilor contează foarte mult”, „Părinții oferă anumite așteptări, însă încurajează discutarea lor în cazul dezacordului copiilor ” etc. **20%** din adolescenți au perceput că părinții lor au un stil autoritar. Acești părinți sunt rigizi, fixează standarde înalte, nu iau în considerare opinia copiilor săi. Descurajează inițiativa, exprimarea propriilor opinii. Astfel, copiii lor pot deveni nemulțumiți și lipsiți de inițiativă, neîncrezuți în sine. Adolescenții au menționat în chestionar că: „Părinții nu îmi permit să pun întrebări în privința deciziilor luate de ei”, „Părinții indică ce și cum trebuie să realizez” etc. **34%** din adolescenți consideră că părinții lor dețin un stil de educație liberal (vezi Fig.1). Părinții liberali de obicei sunt detașați, nu impun reguli și limite clare. Copilul nu este ajutat, lipsesc încurajările și o comunicare eficientă. Adolescenții au indicat în chestionar că părinții lor „Consideră că copii trebuie să fie liberi în luarea deciziilor, să facă ce doresc în pofida anumitor restricții”, “ Părinții nu oferă reguli, și nu au așteptări specifice față de mine” „Părinții nu direcționează activitățile dorințele și interesele mele” etc.

Drept urmare a interpretării rezultatelor la *stima de sine legată de domeniul școlar* am obținut rezultatele redată în figura 2.

Observăm că majoritatea adolescenților (50%) manifestă un nivel moderat al stimei de sine referitor la domeniul școlar și 37% - un nivel înalt, ceea ce presupune că ei au o atitudine pozitivă față de reușita lor școlară. Menționăm că stima de sine include ansamblul evaluărilor pozitive și negative pe care o persoană le face în raport cu propria persoană, atitudinea de sine. De asemenea, caracteristic pentru acești adolescenți este încrederea în sine. Totuși, 13% din

subiecți au un nivel scăzut al stimei de sine în domeniul școlar. Acest nivel implică strategii de evitare și apărare a riscurilor și eșecurilor care apar atunci când este afectată propria persoană, statutul social și desigur statutul și reușita școlară.

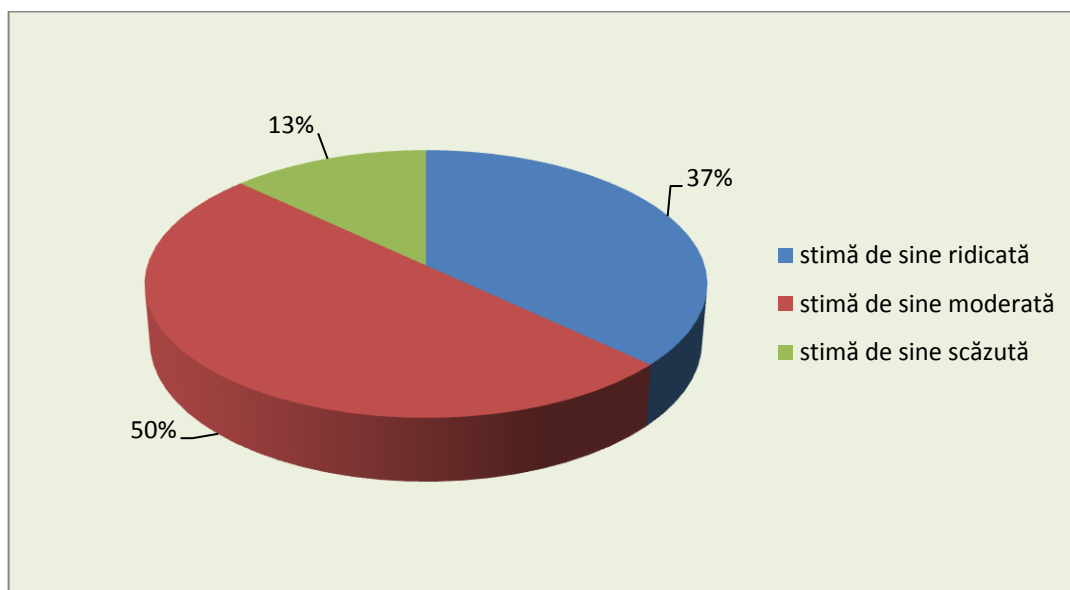

Figura 2. Reprezentarea grafică a datelor privind stima de sine la adolescenți, %.

Adolescența reprezintă o perioadă mai complexă, datorită multitudinii de schimbări, dorinței de autoafirmare, căutare de sine, stabilirea propriului eu. Stima de sine este determinată de multitudinea de factori sociali și psihologici. Uneori adolescenții doresc să pară ceea ce ei nu sunt în realitate, de aceea în multe cazuri pot indica date greșite despre ei pentru a crea o impresie pozitivă.

În continuare ne-am propus să determinăm care ar fi raportul dintre stima de sine și „percepția stilului parental” la adolescenți.

Tabelul 1. Manifestarea stimei de sine în domeniul școlar și „Stilul parental perceput” la adolescenți.

<i>Stima de sine</i>	<i>Stilul liberal %</i>	<i>Stilul autoritar %</i>	<i>Stilul democrat %</i>
Înaltă	3 %	0	34%
Medie	30 %	4%	16%
Scăzută	4%	9%	0%

Analizând figura 3, observăm că 34% dintre adolescenții investigați cu o stimă de sine înaltă în domeniul școlar și 16% dintre adolescenți cu o stimă medie își percep părinții ca fiind democrați. Conform literaturii de specialitate, între stima de sine înaltă în domeniul școlar și stilul parental democrat ar fi unele tangențe comune, deoarece acest stil ar stimula și ar dezvolta unele calități pozitive, specifice unei stime înalte la adolescenți precum independență, încredere în propriile puteri, flexibilitate, acceptarea de sine și a celorlalți, un mod de a gândi pozitiv etc. 30% din adolescenți cu un nivel mediu al stimei de sine în mediul școlar își percep părinții ca

având un stil parental liberal și 9% din adolescenții cu un nivel scăzut al stimei de sine în domeniul școlar își percep părinții ca având un stil educativ autoritar.

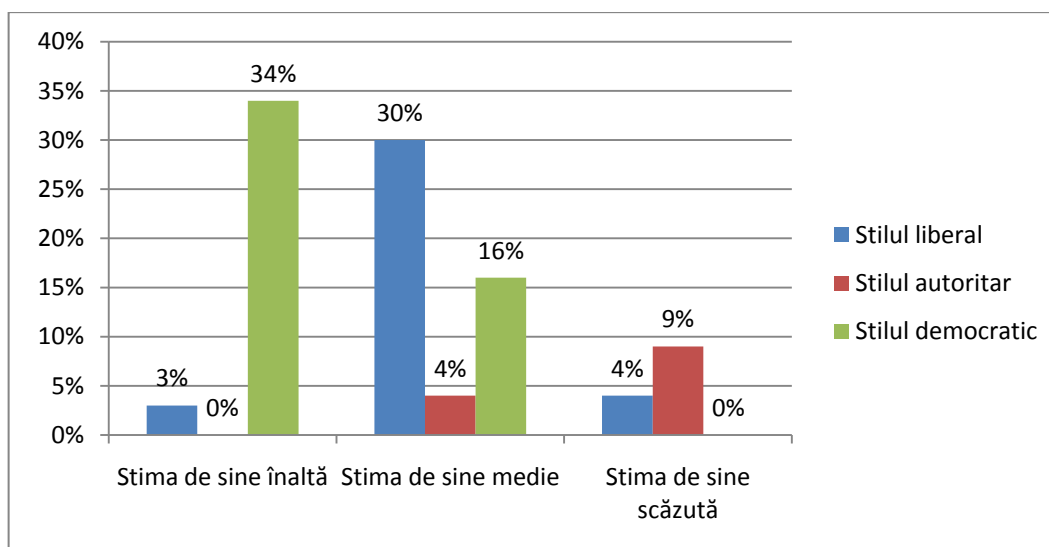

Figura 3. Reprezentarea grafică a datelor privind manifestarea Stimei de sine în domeniul școlar în funcție de „Stilul parental perceput” la adolescenți, %.

Pentru determinarea corelației dintre cele două variabile (stima de sine în mediul școlar și „stilul parental perceput”) am apelat la metoda „coeficientul de corelație Bravais-Pearson”. Rezultatele în urma prelucrării statistice relevă următoarele rezultate redată în tabelul 2.

Tabelul 2. Corelația dintre stima de sine în domeniul școlar și „stilul parental perceput” la adolescenți.

Stima de sine în domeniul școlar, Stilul parental perceput	Coeficientul de corelație
Stima de sine ridicată cu stilul democratic	r= 0,41 p= 0,001
Stima de sine medie cu stilul liberal	r= 0,38 p= 0,002
Stima de sine cu stilul autoritar	r= - 0,43 p= 0,001

Atât rezultatele descriptive cât și cele statistice demonstrează că adolescenții cu o stimă de sine ridicată în domeniul școlar percep un stil educativ democratic la părinții lor, reprezentând o corelație semnificativ pozitivă dintre aceste două variabile ($r= 0,41$). De asemenea, am constatat o corelație pozitivă la adolescenții cu un nivel mediu al stimei de sine și stilul liberal ($r= 0,38$), ce explică faptul că cu cât părinții sunt mai lejeri în restricții, oferă posibilitatea liberei alegeri, cu atât ei se simt mai individualiști, mai încrezuți în sine.

Rezultatele cu o corelație semnificativ negativă au fost determinate prin calcularea rezultatelor obținute la scalele stima de sine în domeniul școlar și percepția stilului autoritar ($r= - 0,43$), cu cât stilul parental este perceput de adolescenți a fi mai accentuat cu atât nivelul stimei de sine în domeniul școlar este mai scăzut, ei fiind mai anxioși, mai nesiguri și mai neîncrezuți în propriile puteri.

În concluzie putem menționa că rezultatele obținute confirmă ipotezele formulate în prezenta lucrare, precum că 1) există o corelație dintre stima de sine în domeniul școlar și „stilul parental perceput” la adolescenți și 2) stilul parental democratic determină o stimă de sine înaltă în domeniul școlar la adolescenți.

Concluzii

1. Majoritatea adolescenților (46%) percep stilul parental ca fiind democrat. Acești părinți se evidențiază prin afectivitate, obiectivitate manifestată față de copii săi, încurajând independența copiilor de a lua singuri decizii, motivația intrinsecă etc.
2. Majoritatea adolescenților, 50% manifestă un nivel moderat al stimei de sine referitor la domeniul școlar și 37% - un nivel înalt, ceea ce presupune că ei au o atitudine pozitivă față de reușita lor școlară, ce include ansamblul evaluărilor pozitive pe care o face în raport cu propria persoană, atitudinea de sine, cu reușita și succesele școlare.
3. 34% dintre adolescenții investigați cu o stimă de sine înaltă în domeniul școlar și 16% dintre adolescenți cu o stimă medie își percep părinții ca fiind *democrați*, acest stil ar stimula și ar dezvolta unele calități pozitive, specifice unei stime înalte la adolescenți.
4. Rezultatele cu o corelație semnificativ negativă dintre scalele stima de sine în domeniul școlar și percepția stilului autoritar demonstrează că cu cât stilul parental este perceput de adolescenți a fi mai accentuat cu atât nivelul stimei de sine în domeniul școlar este mai scăzut, ei fiind mai anxioși, și mai neîncrezuți în propriile puteri.

Recomandări. În continuare propunem *recomandări pentru părinți*:

- Manifestați iubirea în mod deschis față de copii, astfel le veți oferi exemplul unor relații afectuoase, echilibrate care vor servi un model pentru viitoarele relații ale adolescenților;
- Comunicați! comunicarea deschisă oferă posibilitatea să întrețineți relații prietenoase cu copiii, fiind informați privind sentimentele, trăirile și evenimentele din viața lor;
- Oferiți-le posibilitatea de a lua singuri decizii;
- Încurajați noile experiențe, manifestarea inițiativelor și a gândirii creative astfel veți dezvolta la copii o atitudine și o stimă de sine pozitivă în domeniul școlar;
- Nu criticați excesiv comportamentul, reușitele școlare, idealurile, prietenii adolescentului, aceasta îl va face să se simtă neacceptat, și neînțeles;
- Fiți receptivi și înțelegători, dar în același timp obiectivi și consecvenți în decizii, folosind pedepsele și încurajările corect;
- Fiți flexibili și încercați să păstrați echilibrul dintre hiperprotectivitate și autoritate, fiecare din ele ajută la o educație benefică.
- Fixați reguli care vor fi respectate de toată familia, mărind astfel gradul de responsabilizare și al copilului;
- Petreceți mai mult timp împreună, implicați-vă în activități comune care ar spori spiritul de echipă al membrilor familiei și încrederea în sine la adolescenți.

BIBLIOGRAFIE

1. BAUMRIND, D. The Influence of Parenting Style on Adolescent Competence and Substance Use. In: *Journal of Early Adolescence*, 1991, nr. 11(1), p. 56-95, 1991
2. BĂBAN, D. Consiliere educațională. Cluj Napoca: Editura Imprimeria Ardealului, 2001.

3. BONCHIȘ, EL. Familia și rolul ei în Educația Copilului. Iași: Polirom, 2011.
4. CREȚU, T. Psihologia vârstelor. Iași: Ed. Polirom, 2009.
5. TUFEANU, M. Problema subrealizării școlare a adolescenților contemporani în contextul schimbării sociale. Teză de doctor, Chișinău, 2013.